

прибутком і витратами; раціонально розподіляти і використовувати ресурси, оптимізувати експлуатаційні витрати; підвищити якість та оперативність прийняття управлінських рішень; узгоджувати, координувати дії окремих структурних підрозділів та залізниць в цілому, а також напрямків діяльності всього залізничного транспортного комплексу для досягнення поставлених стратегічних цілей та завдань.

СПИСОК ЛІТЕРАТУРИ

1 Закон України "Про комплексну програму утвердження України як транзитної держави у 2002-2010 роках" від 7.02.2002 р. № 3022-III // Офіційний вісник України. – 2002. – № 10. – С.57-71.

2 Маковоз Е.В., Фомина Т.В. Теоретические подходы к разработке стратегии предприятия железнодорожного транспорта // Вісник економіки

транспорту і промисловості. – 2008. - №24. – С. 125-127

3 Дергаусова А.О. Проблеми формування стратегій розвитку транспортного підприємства // Вісник економіки транспорту і промисловості. – 2008. - №24. – С.112-115.

4 Юрченко Ю.М. Розробка моделі стратегічного планування на залізничному транспорті // Економіка: проблеми теорії та практики. – 2009. – Вип.246: Том I. – С.134-140.

5 Дикань В.Л., Чабанова Н.В. Регулювання економічної діяльності підприємств залізничної галузі // Вісник економіки транспорту і промисловості. – 2009. - №25. – С.11-20.

6 Чабанова Н.В. Комплексний підхід до системи стратегічного управління активами підприємств залізничного комплексу. – Х.: УкрДАЗТ, 2009. – 305с.

Аннотация. В статье обоснована целесообразность применения бюджетирования как эффективного метода разработки тактических планов в пределах стратегического планирования деятельности предприятий железнодорожного транспорта, что позволяет наиболее полно учесть особенности функционирования отрасли.

Ключевые слова: бюджет, бюджетирование, стратегия развития, стратегическое планирование

Summary. In the article expedience of application of budget's planning is grounded as an effective method of drafting of tactical plans within the limits of the strategic planning of activity of enterprises of railway transport, that allows most full to take into account the features of functioning of industry.

Keywords: budget, strategy of the development, strategic planning

Рецензент к.е.н., доцент УкрДАЗТ Шраменко О.В.
Експерт редакційної колегії к.е.н., доцент УкрДАЗТ Полякова О.М.

УДК 334.722

ПРОБЛЕМИ РОЗВИТКУ БІЗНЕСУ НА МАЛИХ ПІДПРИЄМСТВАХ В УКРАЇНІ

Мягких І.М., докторант (НАУ м.Київ)

В статті коротко охарактеризовано суть малого підприємництва та його значення для розвитку економіки України, а також висвітлено основні проблеми розвитку малих підприємств, запропоновано конкретні заходи щодо поліпшення їхнього функціонування.

Ключові слова: розвиток, економіка, малий бізнес, кількість, темпи росту, продуктивність.

Постановка проблеми. З розвитком інтеграційних процесів українським підприємствам все інтенсивніше доводиться адаптуватись до нових умов господарювання. Актуальним стає завдання забезпечити здатність вітчизняних підприємств конкурувати з іноземними підприємствами, менеджмент та

техніко-технологічний рівень яких є значно вищими за українські.

Аналіз останніх досліджень. Більшість досліджень з малого бізнесу в Україні в основному мають практичне спрямування і не дають змогу реально оцінити його вплив на економіку України та розробити ефективні засоби підтримки цього сектору. Вигідно в цьому відношенні відрізняються роботи вчених-економістів З. Варналія, [2] Л. Гофмана [4] та А. Зіндерберга [5]. На основі використання прикладів і конкретних фактів вони розглядають цілий комплекс економічних проблем країни з перехідною ринковою економікою, пропонують звернути увагу на роль і значення малого бізнесу не взагалі для економіки, а саме для економіки України.

Решта науковців та практиків з малого бізнесу досліджують його у різноманітних аспектах. Т.В. Кондратюк у своїй монографії [6] систематизує загально цивілізаційний досвід функціонування малого бізнесу в ринкових умовах та на основі цього пропонує шляхи та методи оптимізації політики підтримки малого бізнесу на загальнодержавному та місцевому рівнях. В.І. Герасимчук, О.В. Мірошніченко, В.В. Онікієнко [3] розглядають малий бізнес як фактор формування середнього класу в суспільстві, наполягаючи на ролі малого бізнесу у розв'язанні соціально-економічних проблем зайнятості. Я.Л. Жаліло, Л.С. Лісогор [7], визначаючи основні системоутворюючі функції малого та середнього бізнесу, висловлюють пропозицію щодо його включення у реалізацію загальної стратегії економічного зростання України.

Основна частина вітчизняних підприємств й досі знаходиться в кризовому стані, про, що свідчить статистика фінансових результатів та рентабельності. Доволі високою залишається збитковість – 31% усіх підприємств. Наслідком незадовільного фінансового стану є ріст дебіторської та кредиторської заборгованості (станом на 1 січня 2009 року дебіторська заборгованість підприємств України складає 385,2 млрд.грн., з неї прострочена – 59,5 млрд.грн. (15,4%); кредиторська заборгованість – 463,2 млрд.грн. і 71,8 млрд.грн. (15,5%), відповідно).

Мета дослідження. Таким чином, дана стаття є продовженням уже здійснених досліджень розвитку підприємництва в Україні, метою якої є визначення суті та функцій малого підприємництва, його соціально-економічної природи, визначення факторів, що суттєво впливають на макроекономічні показники розвитку малого бізнесу в Україні, а також розробка пропозицій щодо удосконалення регуляторної політики у сфері малого підприємництва, спрощення обліку та

оподаткування, створення дієвих кредитно-фінансових механізмів.

Основні результати дослідження. Досвід розвинених країн свідчить, що найбільш ефективним інструментом ринкового реформування економіки є розвиток малого бізнесу. Малий бізнес повинен стати своєрідним ресурсомобілізуючим механізмом, який функціонує у рамках структурної схеми: залучення національних ресурсів – виробництво – економічне зростання – залучення національних ресурсів. Зокрема, над важливою є роль даного сектору економіки у справі збільшення кількості зайнятого населення. За рахунок відкриття власної справи та самозайнятості знижується рівень безробіття в країні та одночасно збільшується рівень доходів населення, що в свою чергу призводить до зростання сукупного попиту; це знову збільшує виробництво і т.д.

Малий бізнес є органічним структурним елементом ринкової економіки, який історично відіграв роль необхідної передумови створення ринкового середовища. Суть та значення малого бізнесу полягає у тому, що він є провідним сектором ринкової економіки, складає основу дрібнотоварного виробництва, визначає темпи економічного розвитку, структуру та якісну характеристику ВВП, здійснює структурну перебудову економіки, швидко окупність витрат, свободу ринкового вибору, забезпечує насичення ринку споживацькими товарами та послугами повсякденного попиту, реалізацію інновацій, додаткові робочі місця, має високу мобільність, раціональні форми управління, формує новий соціальний прошарок підприємців-власників, сприяє послабленню монополізму, розвитку конкуренції.

Малий бізнес є пусковим механізмом ринкового господарства України. Реверчук С.К [9] вважає, що досягнувши своєї критичної маси (120-150 одиниць малих підприємств на 10 тис. осіб населення), цей сектор повинен сприяти нормальній, здоровій конкуренції, яка, в свою чергу, зумовлює безповоротний процес переходу України до розвиненого ринку. Розвиток малого бізнесу є джерелом підвищення питомої ваги приватної власності, що сприяє процесам демонополізації, приватизації та роздержавлення вітчизняної економіки. На думку Я.А. Жаліла [7], малий бізнес повинен виконувати функції структуроутворюючого елементу сучасної ринкової економічної системи України, засобу подолання її структурної недосконаlosti та диспропорційності тощо. Підприємництво в сучасних економічних умовах повинно стати системою вбудованих регуляторів, які будуть в змозі адекватно реагувати на сигнали ринку, формувати ефективні приватні економічні стратегії, і через які у влади з'являється

можливість застосовувати традиційні регулятори економічної стабілізації [8].

Зважаючи на бюджетні труднощі національної економіки, гальмування розвитку малого бізнесу відбувається насамперед через брак стартового капіталу та дефіцит фінансових ресурсів. Звідси дуже важливим є питання фінансування підприємств малого бізнесу, зокрема вибору джерел фінансування. За джерелами фінансування розрізняють зовнішнє та внутрішнє фінансування. Внутрішніми джерелами є реінвестований прибуток та реструктуризація активів. До зовнішніх джерел відносять внески власників, що є частиною власного капіталу, та банківські кредити і кредиторську заборгованість, які відносяться до позичкового капіталу.

Особливими та багатоаспектними є взаємовідносини малого бізнесу із великим бізнесом, а саме:

- по-перше, на думку науковців, малий бізнес повинен стати своєрідним засобом боротьби із негативними наслідками існування великого бізнесу, оскільки є передумовою для демонополізації економіки України, її роздержавлення та створення конкурентного середовища, а також є засобом подолання безробіття внаслідок скорочення працівників на великих підприємствах;

- по-друге, в малому бізнесі вбачають альтернативу великого бізнесу, оскільки мале підприємництво сприяє залученню до економічного обороту матеріальних, природних, фінансових, людських та інформаційних ресурсів, які «випадають» з поля зору великих компаній; сприяє вивільненню великих підприємств від виробництва нерентабельної для них дрібносерійної та штучної продукції, яка задовольняє індивідуальний попит; забезпечує гнучкість та стійкість економічної системи, швидко переорієнтовуючись до більш прибуткових видів діяльності тощо; [3]

- по-третє, малий бізнес України, на зразок функціонування цього сектору в розвинутій ринковій економіці, повинен стати не тільки ринком збуту для великих підприємств, але і умовою їх ефективної діяльності, пропонуючи спеціальні субпідрядні відносини, обслуговуючи великі корпорації, пропонуючи кваліфіковане посередництво між великими компаніями та їх споживачам; основою ефективного розвитку малого підприємництва в країнах з розвинутою ринковою економікою є те, що тут велике виробництво не протиставляється малому. Тут сам розвинений ринок, головним арбітром якого є споживач, ставить за умову принцип кооперування великого, середнього й малого бізнесу, які структурно й функціонально взаємодоповнюють один одного [8].

Малий бізнес має істотний вплив на основні макропоказники розвитку країни, який реалізується через наповнення бюджету, підвищення добробуту населення, генерації інновацій та інвестицій тощо, тим самим забезпечуючи переважну частку ВВП країни, впливаючи на структуру та якісну характеристику ВВП [7]. В.І.Герасимчук та інші науковці призначають малому бізнесу роль одного з основних стратегічних факторів сталого економічного зростання та розвитку країни, а також інституту, що сприяє переходу України до постіндустріального суспільства.

Отже, головними функціями малого бізнесу та його суспільно-політичною і соціально-економічною природою є:

- створення додаткових робочих місць, вирішення проблеми зайнятості, вирівнювання майнової і соціальної диференціації певної частини населення;

- формування середнього класу – що реально забезпечує стабільний розвиток економіки і суспільства в цілому;

- усунення диспропорцій на товарних ринках;

- розвинення регіонального і місцевого господарства та ринків формування суттєвої частини місцевих бюджетів;

- підтримка ефективного конкурентного середовища, обмеження монополізму;

- активізація інноваційних процесів, оперативне впровадження досягнень науково-технічного прогресу (НТП).

За офіційними даними, упродовж останніх років спостерігаються такі тенденції в розвитку сектору малого бізнесу як: збільшення кількості малих підприємств, зниження темпів їх приросту; нерівномірність розвитку малого бізнесу в окремих регіонах; зменшення кількості працюючих на малому підприємстві; зниження питомої ваги обсягів реалізації продукції (робіт, послуг) малих підприємств у загальних обсягах по Україні; збільшення кількості платників єдиного податку та надходжень від них до держбюджету; зменшення сальдового фінансового результату від звичайної діяльності до оподаткування: погіршення фінансового стану малих підприємств. Головною перешкодою є податковий тиск, а також брак обігових коштів, а також залишається невирішеним питання надання кредитів суб'єктам малого підприємництва. Тенденційною можна вважати й низьку продуктивність праці малого бізнесу, спричинену недосконалими технологіями, інтенсивним виробничим процесом та браком кваліфікованих кадрів.

Важливим факторами, що суттєво впливають на вибір стратегії підприємницької діяльності, є:

- динаміка споживчого ринку;

- рівень конкуренції;
- стан і динаміка фінансового ринку, ринку праці;
- рівень соціально-економічної політичної стабільності;
- рівень інфляції;
- рівень фіскального навантаження, тощо.

Для дослідження впливу факторів зовнішнього середовища на діяльність і розвиток підприємства, а також для оцінки його сильних і слабких сторін (за Портером) застосовують SWOT-аналіз. На підставі цього аналізу можна не лише оцінити характер впливу окремих факторів підприємницького середовища на кожен стан процесу формування кінцевого продукту, а і визначити фактори успіху та перспективи розвитку окремих видів підприємницької діяльності і обґрунтувати шлях оптимізації створення вартості кінцевої продукції, а також за потреби, здійснити коригування загальної стратегії підприємства.

Важливим в управлінні малими підприємствами є оцінка вартості бізнесу. Вартісний підхід можна застосовувати до управління малими підприємствами, як основний критерій їх успішної діяльності, що характеризує показники ефективності діяльності та ефективності управління зростання вартості бізнесу. Однак, ці показники можуть бути визначені найбільш точно, за умови використання достовірної інформації. Аналіз можливості застосування підходів до оцінки вартості бізнесу – витратного та дохідного – дозволив виявити умови, за яких їх доцільно використовувати. Цей аналіз показав, що отриманий показник вартості бізнесу є високо агрегованим, але що послужило причиною його зростання або падіння не завжди зрозуміло. Тому, вартість бізнесу для найбільш точної достовірності можна визначити на основі дисконтування грошових потоків.

Основною проблемою при зростанні методу дисконтування доходів, вимірником яких є чисті (вільні) грошові потоки, є визначення потоку коштів. Сутність проблеми зводиться до наступного; відмітною рисою української економіки є висока невизначеність, яка значно посилюється щодо малих підприємств. Тому, застосовувати методи вартісного та дохідного підходу, щодо оцінки вартості бізнесу малих підприємств можна, навіть враховуючи усі умови, обмеження та виникаючі складності, але виникає потреба пошуку і інших підходів до оцінки вартості бізнесу малих підприємств.

Висновок. Узагальнюючи результати дослідження діяльності суб'єктів малого підприємництва можна зробити висновок, що на шляху ефективного функціонування цього сектору економіки є безліч перешкод. Вони пов'язані

насамперед із нагромадження проблем у законодавчій площині. Крім того, наше суспільство й дотепер вагається і не в змозі чітко та однозначно визначити: чи взагалі потрібен Україні малий бізнес і чи можлива трансформація економіки України без розвитку цього важливого сектора? Тому потрібен комплексний підхід для вирішення проблем стосовно підтримки і розвитку малого підприємництва в Україні, який має передбачити впровадження цілої низки заходів, до яких можна віднести:

- удосконалення регуляторної політики у галузі розвитку підприємництва шляхом здійснення моніторингу поточного та перспективного законодавства України та адаптації нормативно-правової бази до норм і принципів Європейського Союзу;

- зменшення податкового тиску, зокрема у системі спрощеного оподаткування; поліпшення обліку та звітності суб'єктів малого підприємництва;

- посилення фінансової та майнової підтримки малого підприємництва, в тому числі законодавче врегулювання діяльності спеціалізованих установ з мікrokредитування;

- поглиблення інноваційної спрямованості розвитку малого підприємництва через державну підтримку бізнес-інкубаторів, інноваційних центрів та інших елементів інноваційної інфраструктури підтримки малого підприємництва;

- побудову інфраструктури підтримки малого підприємництва;

- «детінізацію» малого підприємництва;

- підтримку і розвиток форм самоорганізації підприємництва (спілки, асоціації, союзи). Вирішення цих питань потребує вжиття додаткових заходів та управлінських рішень на загальнодержавному та регіональному рівнях, направлені на зміцнення підприємницького середовища на рівні політики та ринкових інституцій, підвищення його спроможності конкурувати на місцевому та міжнародному ринках та забезпечення нормативно-законодавчого поля, сприятливого для розвитку малих підприємств.

СПИСОК ЛІТЕРАТУРИ

1. Про Національну програму сприяння розвитку малого підприємництва в Україні: Закон України від 21.12.2000 р. №2157-111 //Г-та «Урядовий кур'єр», 2001, №14. - С. 12.

2. Варналій З.С. Мале підприємництво: основи теорій і практики. — К.: Знання, 2006.

3. Герасимчук В.І., Мірошніченко О.В., Онікієнко В.В. Малий та середній бізнес як сфера зайнятості: методологія, аналіз, проблеми

розпитку (за ред. В.В.Онкієнка). — К.: УІСД, 2002. - 116 с.

4.Гофман Л., Зіденберг А. Зрушення до ринкової економіки. — К.: Фенікс, 1997.

5.Зіденберг А., Гофман Л. Україна на роздоріжжі. — К.: Фенікс, 1998.

6.Кондратюк Т.В. Державна політика підтримки малого бізнесу/ Монографія. — К.: Видавничий центр «Академія», 2003. - 112 с.

7.Малий і середній бізнес у пошуках місця в стратегії економічного зростання в Україні: 36. наук, статей / За ред. Я. Жаліла. К.: Альтерпрес, 2002. - С. 35-36 (Сер. «Безпека економічних формацій», Вил. 19).

8.Портер М. Конкуренція /Навч. пос. перекл. з англ.-М.: видавничий дім „Вільямс”, 2000.-495с.

9.Реверчук С.К. Малий бізнес: методологія, теорія і практика. — Київ: ВМН, 1996. - 192 с.

Анотація. В статті коротко охарактеризована суть малого підприємництва і його значення для розвитку економіки України, а також раскрыты основні проблеми розвитку малих підприємств, пропонуються конкретні заходи по покращенню їх функціонування.

Ключові слова: розвиток, економіка, малий бізнес, кількість, темпи зростання, продуктивність.

Summary. In the article the essence of small enterprise and his value is shortly described for development of economy of Ukraine, and also the basic problems of development of small enterprises are reflected, concrete measures are offered on the improvement of their functioning.

Keywords: development, economy, small business, quantity, rates of growth, productivity.

Рецензент к.е.н., доцент ХНЕУ Прохорова В.В.
Експерт редакційної колегії к.е.н., доцент УкрДАЗТ Полякова О.М.

УДК 331.10.:65.2

МЕТОДИЧНІ ПІДХОДИ ДО ОЦІНКИ ЛЮДСЬКОГО КАПІТАЛУ ПІДПРИЄМСТВ ЗАЛІЗНИЧНОГО ТРАНСПОРТУ

Петухова Т.О., старший викладач (УкрДАЗТ)

У статті наведено висновки, які зроблено на основі критичного аналізу існуючих методів оцінки людського капіталу, а також запропоновано методичний підхід до організації системи оцінки та сформульовано принципи оцінки людського капіталу підприємств залізниць України.

Ключові слова: людський капітал, оцінка, організація, принципи оцінки

Постановка проблеми. Перспективи розвитку світової економіки в ХХІ сторіччі визначаються переходом економічно розвинутих країн до нового етапу розвитку продуктивних сил від індустріальної стадії до постіндустріальної. При збереженні значущості виробництва матеріальних благ його економічна ефективність буде визначатися в першу чергу використанням людського капіталу – висококваліфікованих

кадрів, нових знань та навичок та методів управління. У зв'язку з особливістю залізничного транспорту, де якість кінцевого продукту визначається підсумком роботи взаємодії багатьох підприємств, головним аспектом є якість персоналу, тобто стан людського капіталу. Крім того, основні конкурентні переваги, які набуваються залізничним транспортом не стільки за рахунок зниження витрат та оптимізації